

BIBLIOGRAFIA

PUBLIKACJE W JĘZYKU POLSKIM

Wiersze Halasa ukazały się w Polsce w wydaniu książkowym po raz pierwszy w wyborze i tłumaczeniach A. Piotrowskiego: F. Halas, *Oczekiwanie (Wybór poezji)*, Warszawa 1959. Ostatnio w wyborze i opracowaniu M. Grześczaaka wyszedł tom F. Halas, *Poezje wybrane*, Warszawa 1973; wiersze tłumaczyli A. Kamieńska, A. Piotrowski, J. Waczków i A. Włodek.

Choć nazwisko czeskiego poety często pojawia się w bibliografii, trudno wskazać w języku polskim pozycje godne odnotowania, mówiące coś istotnego o poezji Halasa. Z kontaktów Polaków z poetą zrodził się artykuł J. Przybosia, *U czeskich i słowackich poetów* («Odrodzenie» 1946, nr 49), pełen pietyzmu dla poetyckich wartości języka czeskiego, zawierający bardzo trafne charakterystyki czeskich poetów: Halasa, Seiferta, Nezvala i Holana. O większy szkic poświęcony życiu i twórczości Halasa pokusił się w tych latach jedynie A. Włodek w artykule z okazji śmierci poety pt. *Franciszek Halas* («Twórczość» 1949, nr 12, s. 24—40). Praca M. Szyjrowskiego pt. *Rodowód poezji Franciszka Halasa* («Przegląd Zachodni» 1950, nr 1/2, s. 54—60) budzi zasadniczy sprzeciw wobec umieszczenia twórczości poety w całkowicie mu obcym kontekście czeskiej tradycji literackiej. *Posłowie* A. Piotrowskiego do wymienionego już tomu wierszy to osobisty komentarz tłumacza do własnego wyboru. Natomiast M. Grześczaak zaopatrzył opracowany przez siebie tom w większą *Notę biograficzną* oraz wstęp pt. *O poezji Halasa*, w którym twórczość poety scharakteryzował poprzez opozycję do poetyzmu oraz opis poetyckiej biografii i sposobu kształtowania rzeczywistości językowej.

W tym kontekście warto również odnotować pracę wybitnego słowac-

kiego polonisty P. Winczera pt. *Nowoczesne formy odmiany litanijnej (na przykładzie poematu Františka Halasa „Stare kobiety” i wiersza Vítězslava Nezvala „Pieśń nad pieśniami”)* [w:] *Studia z teorii i historii poezji*, Seria II, Wrocław 1970, s. 387—401.

O przekładach Halasa z Mickiewicza najszerzej pisał M. Szyjkowski w licznych artykułach i notatkach (także w czasopismach czeskich), najobszerniej w pracy „*Grażyna*” — „*Konrad Wallenrod*” — „*Dziady*” w *opracowaniach czeskich* («Pamiętnik Literacki» 1948, z. 1, s. 170—190). S. Vrtel-Wierczyński poświęcił temu problemowi dwa artykuły: *Nowe przekłady dzieł Mickiewicza* («Przegląd Zachodni» 1948, nr 4, s. 392—397) oraz *Nowy czeski przekład „Dziadów” pióra Franciszka Halasa* («Przegląd Zachodni» 1948, nr 12, s. 698—703). Tłumaczeniom ze Słowackiego jedyny artykuł w Polsce poświęcił J. Magnuszewski pt. *Słowacki w przekładzie Franciszka Halasa* («Przegląd Zachodni» 1951, nr 3/4, s. 647—656). Polemicznym uzupełnieniem tego artykułu jest praca czeskiego polonisty J. Pelikána pt. *Z problematyki tłumaczeń literatury polskiej na język czeski. „Balladyna” i „Lilla Weneda” w przekładach O. Mokrego i F. Halasa*, Sborník prací Filosofické fakulty brněnské university, T. XVII: 1968, řada literárněvědná D 15, s. 137—164.

Należy też odnotować, że w «Pamiętniku Słowiańskim», T. XXII: 1972, s. 3—249, zamieszczono referaty (w języku polskim, czeskim, słowackim i angielskim), wygłoszone na okolicznościowej sesji naukowej zorganizowanej przez Zakład Słowianoznawstwa PAN, wraz z pracami zamówionymi z tej okazji przez redakcję (głównie u autorów zagranicznych). Obok kilku ciekawych opracowań (L. Kundery, P. Lochera, P. Winczera i O. Bartoša) nie brak tu, niestety, prac słabych oraz zdradzających, że niektórzy autorzy po raz pierwszy zetknęli się z problematyką Halasowską.

PUBLIKACJE W JĘZYKU CZESKIM

Z publikacji czeskich na pierwszym miejscu należy wymienić realizowane aktualnie pięciotomowe wydanie *Dzieł Halasa* (*Dílo Františka Halase*) pod redakcją J. Brabca, F. X. Halasa i L. Kundery. Poszczególne tomy opatrzone są obszernymi wstępami oraz bogatym komentarzem krytycznym.

Dotychczas ukazały się trzy: I pt. *Krásné neštěstí* (Praha 1968, wstęp L. Kundery pt. *Žlatá — rudá — černá*), zawierający juvenilia oraz trzy pierwsze tomiki poezji (*Sepie, Kohout plaší smrt, Tvář*), V pt. *Obrazy* (Praha 1968; wstęp L. Kundery pt. *Dvojnické ustrojení*), obejmujący eseje i artykuły dotyczące sztuk plastycznych, oraz IV pt. *Imagena* (Praha 1971, wstęp L. Kundery pt. *Vertikálně i horizontálně*), gdzie wśród esejów i uwag na temat poezji i życia literackiego znajdują się również polonica; w przygotowaniu są tomy II i III, które obejmą resztę poetyckiej twórczości Halasa i fragmenty tłumaczeń.

Ważny ze względu na rolę, jaką kiedyś odegrał, i znakomity *Wstęp* J. Grossmana jest tom wierszy zebranych Halasa pt. *Básně*, wydany w Pradze w roku 1957 przy współpracy edytorskiej V. Justla. Z innych edycji należy wymienić: wydanie L. Kundery w Klubie Przyjaciół Poezji — F. Halas, *Hlad*, Praha 1966 — zawierające oprócz wierszy bibliografię i ciekawą część materiałową, oraz wydanie poetyckich szkiców i rękopisów — F. Halas, *Potopa, Hlad*, Brno 1965 — sporządzone przez J. Chalupецkiego. Wybór esejów Halasa o poezji ukazał się w Pradze w roku 1958 pt. *Magická moc poezie; Postowie* napisał J. Brabec.

Z czeskich prac o Halasie należy odnotować przede wszystkim artykuł będący szkicem rozdziału nie zrealizowanego, niestety, do dziś tomu akademickiego wydania historii literatury czeskiej Z. Pešata pt. *František Halas. Náčrt monografické kapitoly 4. dílu Dějin české literatury* («Česká literatura» 1967, nr 1, s. 1—38). O twórczej drodze poety pisał J. Chalupецký w artykule *Cesta Františka Halase* («Plamen» 1964, nr 10, s. 26—32). Poetykę Halasa w kontekście przemian tekstu jego wierszy analizował M. Červenka w pracy pt. *Stylistika Halasových variant [w:] Struktura a smysl literárního díla* (Praha 1966, s. 160—179). Interesującą paralelę przeciwstawnych typów poetyckich dał A. Haman w artykule *Nezval a Halas (Pokus o existenciální poetiku)* («Česká literatura» 1967, nr 3, s. 312—341). O stosunku Halasa do Trakla i roli przekładów Reynka pisał J. Med w artykule *Halas — Trakl — Reynek (Pokus o srovnání)* («Česká literatura» 1969, nr 2, s. 228). Eseistyką Halasa zajmował się J. Grossman w szkicu *Halas esejista* («Host do domu» 1964, nr 11, s. 2—6) oraz F. X. Halas w pracy *Halasův esej O poezii (Ke genezi díla)* («Česká literatura» 1967, nr 1, s. 47—77).

Z prac starszych najczęściej cytowany bywa artykuł B. Václavka, *K. H. Mácha a Fr. Halas. Konfrontace dvou básnických osudů* [w:] *Máchovy ohlasy* («Chudým dětem» <Ročenka dobročinného komitetu v Brně>, R. XLVIII: 1936, s. 69—75). Inni czołowi krytycy tego okresu — jak F. X. Šalda (który m. in. zwrócił uwagę na związek poezji Halasa z tradycją barokową), A. Novák, P. Fraenkl (podkreślający przełomowe znaczenie tomu *Kohout plaší smrt* dla czeskiej liryki), F. Gotz, A. M. Píša, B. Fučík czy V. Černý — wypowiadali się o twórczości Halasa bądź z okazji ukazywania się kolejnych tomów poetyckich, bądź w ówczesnych polemikach literackich.

W okresie powojennym, zwłaszcza w latach pięćdziesiątych i na początku lat sześćdziesiątych, wokół Halasa i jego poezji narosła olbrzymia literatura polemiczna w powracających falami kampaniach, będących świadectwem walk o aktualną linię polityki kulturalnej. Zapoczątkowała ją broszura L. Štolla, *Třicet let bojů za českou socialistickou poezii*, Praha 1950.

O przekładach z polskiego — ze strony czeskiej — pisał K. Oliva w artykule *České překlady Mickiewiczových „Dziadů”* («Slavia» 1954, s. 537—546), podsumowując wnioski większej, nie publikowanej pracy. W maszynopisie pozostała praca dyplomowa B. Štětkovej pt. „Překlady Františka Halase z polštiny” (Brno 1965), zawierająca wyczerpującą dokumentację materiałową oraz szereg trafnych spostrzeżeń szczegółowych, będąca ponadto pierwszą pracą omawiającą całość przekładowej twórczości Halasa z języka polskiego. Temat ten podjęła powtórnie B. Švandová w pracy doktorskiej „Polská romantická poezie v překladech Fr. Halase” (Brno 1967). Natomiast M. Havránková ograniczyła się w swojej pracy dyplomowej do analizy jednego przekładu: „Halasův překlad Słowackého ‘Balladyny’” (Praha 1972). Czeskie badania w tym zakresie podsumował O. Bartoš w pracy pt. *Náčrt problematiky Halasových překladů z polštiny* («Pamiętnik Słowiański», T. XXII: 1972, s. 195—213).